hejmar 55 - Payîza 2014

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Stockholmê

Civîna Kurmancî ya 55an rojên di navbera 13 – 20.12.2014an de li Kitêbxaneya Kurdî li bajarê Stockholmê hat li dar xistin.

Di vê civînê de li ser van babetan hat kar kirin: Peyvên ji "*Folklorê Kurdî*" ya Sadiq Bahaeddîn Amedî, Peyvên ji "*Hikyatêd Cimaeta Kurdîyê*" ya Hecîyê Cindî, Termînolojîya Pizîşkî, Peyvên ji *Dîwana Laleş* ya Şêx Memdûhê Birîfkanî, Devokê Berrîya Mêrdînê, Peyvên Ji *Gundê Mêrxasan* ya Elîyê Evdirehman û Hin peyvên nenas /kêmnas.

Ev hevalên han beşdarî civînê bûn: Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Rojen Barnas (Diyarbekir), Lezgînê Çalî (Barzan), Elîşêr (Wan), Rênas Awdal (Zaxo), Newzad Hirorî (Dihok), Sidqî Hirorî (Dihok), Hemîd Kiliçasalan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Berhemên ji xebata civînê li vê jêrê têne pêşkêş kirin.

Peyvên ji *Gundê Mêrxasan* ya Elîyê Evdirehman

- I -

Amadekar: Têmûrê XELÎL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
agirdewran	yoğun bir biçimde yapılan atak	salve	salvo, volley fire
berawirî hevdu kirin; qincilandin ser hev, xwe qoçandina ser hev	iki büklüm olmak	se replier, se blottir	to squat down, to huddle up
bêterşe; bêteşe	biçimsiz	difforme	formless, shapeless, strangely shaped
bînber; bêhnber	canlı	vivant	living
cem kirin; cemandin, civandin, xirve kirin	toplamak	rassembler, réunir	to collect, to gather
çilo; çilû	yemlik meşe yaprağı	fourrage de feuilles de chêne	oak leaves used as fodder
xwe çivilandin; xwe civilandin	büzülmek, kabuğuna çekilmek	se recroqueviller	to shrivel
darînek	köpek yalağı	mangeoire pour chien	feeding bowl (for dogs)
egle kirin	durdurmak, oyalamak	retenir, retarder	to delay, to detain
fek; dev	ağız	bouche	mouth
hetimîn; cehimîn	defolmak	s'en aller, décamper, foutre le camp	to go away, to clear off
heyse-beys; xurtoşe, hele-bel	hengame, kargaşa	pagaille, remue-ménage, confusion	chaos, mess, confusion
hêbet	heybet	majesté	majesty, awe
hît	büyük taş, kaya	roc, rocher	large stone, rock
hilcinîn; hiljenîn	duvar örmek	bâtir un mur	to build a wall
vehirmijîn	yeniden güzelliğine ermek	retrouver sa beauté	to regain one's beauty
hoşev; hoşib	yüksek boylu ve içinde zorla yürünebilinen otluk yer	endroit couvert de hautes herbes	tarea covered with tall grass
kelêşk; kelêjk	bir deri bir kemik olan hayvan, zayıf hayvan	animal squelettique	very thin animal, skelletic animal
kepûr; kepir	çorak verimsiz toprak	terre aride	barren land
kewrek kirin	deşmek	percer, éventrer	to tear open, to disembowel
kirtik-kirtikî; pirtî pirtî, çîtî çîtî, çêtî çêtî	et parçacığı	un petit bout de viande	a small piece of meat
kizox; kozix, kuzix, holik, kox, kolik, koxik, kokel	klübe	cabane, hutte	hut, shed
leq lê ketin	kaçışmak	se débander, se disperser dans le désordre	to disperse, to scatter
livat; lebat	kıpırtı	remuement, mouvement léger	slight movement or motion
malîvan; neferên malê	aile bireyleri	membre de la famille, familier	family member
mencenêq; mencenîq	1. mancınık; 2. namert; 3. fırlama	1. catapulte, levier; 2. lâche; 3. bâtard	1. catapult; 2. coward; 3. bastard
milmilîn	salınmak	se pavaner	to prance, to show off
peçinîn; nixamtin, niximandin, nixaftin	üstünü örtmek	couvrir, envelopper	to cover
pirîsk; çirîsk	kıvılcım	étincelle	spark
pirpişîn; pilpişîn, pişpişîn	şişmek, kabarmak	enfler, être balloné	to swell, to be swollen

Sadiq Bahaeddîn Amêdî
- V -
“Folklorê Kurdî”

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kurrî; kurîk	eşek veya at yavrusu	petit d’un âne ou d’un cheval	foal
kavlan; qewlik	kılıf	étui	case, sheaf, cover
cinînk	küçük bostan	potager	vegetable garden
tanc; tac	taç	couronne	crown, diadem
helêxistin; li dar xistin	tertiplemek	organiser, mettre sur pied	to arrange, to set up, to organize
bestî	kumsalda yetişen kavun karpuz	pastèque ou melon des terrains sablonneux	watermelon
serkêr	biçak ucu	pointe du couteau,	knife tip, knife point
vebirandin	soyunu tüketmek, kökünü kazimak	déraciner, éradiquer	to uproot
leq dan; gestin, gez kirin, kit kirin	ısırmak	mordre	to bite
leq; gez, kit	ısırık	morsure	wound left by a bite, bite
verisîn, veristin	sökülmek, çözülmek	se défaire, se dissoudre, se désagréger	to dissolve, to disintegrate
verisandin	sökmek, çözmek	défaire, dissoudre, désagréger	to undo, to dissolve
qermebira; qirmebira	eski arkadaş, candan dost	ami fidèle, ami intime	old friend, close friend
lalî; ba, cem, def, nik	yanına, …e/a	chez	at
temet; qasî	kadar	autant que	as much as
mêşereş	karasinek	mouche	fly
peşîn; pişkîn, pekîn	fırlamak, sıçramak	jaillir, gicler	to splash, to squirt
nihiştin; nihîn, niştin, veniştin, dadan, xwe danîn	oturmak, konmak	s’asseoir, se poser, se nicher	to alight, to perch, to sit down
min	yaklaşık 3 kiloluk ağırlık birimi	poids d’environ 3 kg	about 6 pounds weight
Leyla û Mecrum			
tal; tak, ta	kar tabakası	couche de neige	layer of snow
qoqil	delik	trou	hole
Sîseban			
hevkûf; hevta, hemta	emsal, tay, denk	pair, homologue, du même rang	peer, someone of equal rank
hêve; bi vir de	buraya	par ici	hither, to this way
miştin	çemremek	enrouler	to roll up
lê xurrîn	çıkışmak	admonester, réprimander	to rebuke, to chide, to reprimand
Zembîlfiroş			
ser bi ser	eşdeğer ölçüde takas	troc par échange de quantités égales	barter with equal quantities

Peyvên ji dîwana Şêx Memdûhê Birîfkanî

Amadekar: Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
bargiran	sorumluluğu ağır	qui a de lourdes responsabilité	having great responsibility
berahî; berê	önceki	précédent	previous
bêvar; bîvar, bîvêr, bîmar	hasta	malade	diseased, sick
bîv; delîve, keys, fersend	firsat	opportunité	opportunity
hijîn; hejîn	sallanmak, sarsılmak, titremek	bouger, s’ébranler	to move, to set off
helpeqijîn; hilpeqijîn	fışkırmak	jaillir	to burst, to erupt
hewdan	1. iltihaplanmak; 2. yangı, iltihap	1. s’infecter ; 2. infection	1. to become infected; 2. infection
hevgur; hogir:	can arkadaşı	ami intime	intimate friend, close friend
gêlme: girara gavanan	çoban ve sığırtmaçların hayvan sahiplerinden toplayıp aynı kaba koydukları yemek	pot-pourri des mets divers collectés par un berger ou un bouvier auprès des villageois	mixed food gathered from the owners of animals by a shepherd or a herdsman
mirîstin; mirisîn	emmek	téter, sucer	to suck
qeft; qevd	tutam	poignée, petite quantité	pinch, small amount
qar	sessizlik, sükünet	calme, silence	silence, calm
rind	güzel, uyumlu, iyi	beau, bon, avenant	beautiful, good, pleasant
şehyan; şahî, dawet	şenlik, düğün	fête, festivité	feast, festivity
şermende; şermîn	mahcup	confus, honteux	ashamed, comfused
sorepel	köz	braise	embers
terzin; terazin	güneşe bakan yeşil yüksek dag yamacı	versant de montagne exposé au soleil	sunny hillside or slope
vehandin: hûnandin, vehûnandin, vehûnan	örmek	tisser	to weave
zerdav	safra suyu	bile	bile

Folklor

- VII -

“Hikyatêd Cimaeta Kurdîyê” ya Hecîyê Cindî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kîlerdar	kiler sorumlusu	préposé au cellier	cellar keeper
malmêr	kadının kocasının akrabaları	la parentèle du mari	the husband’s relatives
malbavan	kadının baba tarafı	la parentèle du père de l’épouse	the wife’s relatives
xemkêş: xemxwer	başkası için gam yiyen	qui se fait du souci pour autrui	anxious for others
gazinîn	yakınmak, serzenişte bulunmak	se plaindre	to complain
tulim	gayda	cornemuse, musette	bagpipe
kûrnêt; kûrnîyet	derin düşünce	méditation, pensée profonde	meditation
tûjfikir; tîj	keskin fikirli	qui a l’esprit vif et affûté	sharp-minded, sharp, smart
nitirandin	süslemek	parer, embellir	to embellish, pattern
kate: kade	çörek	petit pain au beurre	a kind of kurdish flat cake
dabelandin: daqultandin, da’ûran	çiğnemeden yutmak	avaler	to swallow
kaş (mê): kêş, wezn	ağırlık, tartı	poids	weight
tawa (taba) xwe anîn	dayanmak, tahamül etmek	endurer, supporter	to endure, to bear
çeper; perçîn, pêjan, perjan, sênc, tan	çit, çeper	haie	hedge, fence
miqaze; mexaze	mağara, yer altı şehri (masallarda)	caverne	cave, cavern
hol bûn; gindirîn, girêl bûn, gurîl bûn, tilor bûn, gêr bûn	yuvarlanmak	rouler, se rouler	to roll

Devokê Berrîya Mêrdînê

Amadekar: Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kabik; pehnî, panî, pajne	ökçe	talon	heel
kalik	karpuz kavun	désignation collective pour melon et pastèque	melon and water-melon
kalîn	melemek	bêler	to bleat
kalî şîn, şînkal	hiç olgunlaşmamış meyve veya sebze	fruit vert, légume non mûr	unripe fruit or vegetable
kalxenê	bir gün önceden kalma bulgura su ve un katılarak pişirilen bulgurçorbası	soupe faite en ajoutant de la farine et de l’eau au pilaf de boulgour de la veille	soup made with day-old bulgur, mixed with water and flour
kara bûkê	düğün için geline yapılan hazırlık	préparatifs faits pour la future mariée	wedding preparations for the bride
kardorî	nöbetleşe iş	travail en alternance	shift work
kaşkaşok; xişîlank	kaygan yer	pente glissante	slippery slope
kaş kirin; kişandin	çekmek, sürüklemek	traîner	to draw, to drag
kavkulîlk	mantar	champignon	mushroom
kayîn	1. geviş; 2. geviş getirmek	1. rumination ; 2. ruminer	1. chewing cud, rumination. 2. to ruminate
kefandin	katlayarak dikmek	ourler	to hem
kejî; kezî	kiriş,	tendon	tendon
kel	1. boynuzlu küçük baş hayvan; 2. damızlık koç, teke, boğa veya erkek manda	1. ovin cornu ; 2 bouc, bélier, taureau ou buffle étalon	1. horned sheep or goat; 2. breeding ram, goat, male buffalo or bull
kêl	1. teyel, dikiş; 2. karık, agos	1. couture, faufilure ; 2. sillon	1. basting, stitch; 2. furrow
kêl; kîle	kile	boisseau	bushel
kel çûn	taşmak	déborder en bouillant	to boil over
kelbuhartî	tadından çıkartmak	1) trop bouilli ; 2) (fig.) qui a dépassé la mesure	1. too much boiled ; tasteless; 2. (fig.) to go too far
kelkele; kelkel, kelekel, kelkelêjan, gelegerm	yaz günlerinin öğle zamanı kavurucu sıcak saatleri	canicule	heat wave
kelmîz; mîzoke, birmîz, pirmîz	altına işeyen	incontinent	incontinent
kelogirî; kelegirî (bûn)	ağlamaklı olma	avoir la gorge nouée, être sur le point de pleurer	to feel like crying, to have a lump in the throat
kelpik; qelpik	yara kabuğu	croûte (d’une blessure), escarre	scab (of wound)
kemidandin; kemitandin, kemijandin	kaynar suya batırmak	ébouillanter	to scald
kemidîn; kemitîn, kemijîn	kaynar suya batırılmak	être ébouillanté	to be scalded
kemîn; bose	pusu	embuscade	ambush
kerrakîtk; kirkirok	kıkırdak	cartilage	cartilage
kerrane	kocaman	énorme, colossal	gigantic, enormous
kerratî; kafirkeratî, kerafî	zehir zıkım	poison amer	bitter poison
kevirdeqî	taşa çarpma sonucu ayak parmaklarında oluşan azgın yara	blessure au doigt de pied, écrasé	wound of toes crushed by a stone
kevnar	antik, eski, kadim	antique, très ancien	ancient, old, antique
ketina kirasan, ketina cilan, bênimêjî	aybaşı	menstruation, règles	menstruation, menses
kirş, kirşê zik	şişgöbek, göbek	embonpoint	pot-bellied
kiş, kişkirin	çobanın sürüyü peşinden sürümesi	faire avancer le troupeau devant soi (berger)	drive (a herd of animals)
kizirk, kizrik, çizrik	kuyruk yağının eritildikten sonra kalan gevrek posası	friton	crackling, beats of sheep fat
li kolxê şeytên çûn	heba olmak	s’en aller à vau-l’eau	to go in vain
komisîk	küme	petit groupe, regroupement	huddle
konikê pîrê: tevnika pîrê	örümcek ağı	toile d’araignée	spider web
pîrik, pîrê, tevnepîrk, pîrtevînk, pîrpîrok	örümcek	araignée	spider
komirîşk, komerîşk, kolemişk:	köstebek	taupe	mole
kose	köse	glabre, imberbe	beardless, smooth shaven
şara kesrewanî	kesrevani puşu	foulard royal, foulard de qualité	kesrevani turban, a high quality scarf

Hin peyvên kêmnas / nenas

- I -

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şivqelûn; qelûna doxdirêj	uzun saplı pipo	pipe à long tuyau	long-stemmed pipe
bigîrik; bigîrk	tutacak, elecek, sap, kabza	poignée, manche	handle, knob
terz; terze, teriz, terg, savarok, şilor	dolu	grêle	hail
qozeqer; keskesor, keskûsor	gök kuşağı	arc-en-ciel	rainbow
pelqaz; pelqik, avzelêlk, berboq	deri ya da ciltte oluşan su kabarcığı	ampoule, cloque	blister
çeqel; kevçîka guh, kovika guh, gofika guhî	kulak kepçesi	oreille externe, pavillon de l'oreille	ear lobe, external ear, auricle
qêl; guhan	hayvan memesi	mamelle, pis	udder
pexirandin; vepexirandin (dipexirîne, pexirand, bipexirîne!)	eşelemek (tavuklar için)	farfouiller, fouiner	to nose around, to ferret
hewl; hewêl, xêl, wîr, wir, şaş, çaxar, <çavê wî yê çepê hewl bû>	şaşı, <sol güzü şaşı idi>	1) louche; 2) loucher, <son œil gauche louchait>	1) shady, shifty, dubious; 2) to squint, <his left eye squinted>
veşikandin; vemalîn, vemaltin, hildan, radan	kolları sıvamak	retrousser les manches	roll up one's sleeves
halojinik: serjinik	1. kılıbık; 2. kadın işlerini yapan	1. mari soumis à sa femme ; 2. homme qui accomplit des tâches féminines	1) hen-pecked husband; 2) does tasks traditionally done by women
jarav kirin; jorav kirin, carî kirin, av tê werdan	durulamak	rincer	to rinse
gêng; kort, bor <ev erd gêng e/ gêng maye>	hiç sürülmemiş arazi <bu arazi hiç sürülmemiş>	terre vierge, non labourée, <cette terre n'a jamais été labourée>	virgin soil, unploughed land, <uncultivated land>
perijîn <stêrk diperijin>	ışıldamak, ışın saçmak, <yıldızlar ışıldıyor>	scintiller, briller <les étoiles scintillent>	to sparkle, to shine, <the stars are twinkling>
serpene; rik	sırık, herek v b v	perche, échalas, tuteur	rod, stick, pole, stake, support
pelît; qirme, helîl, kesme, cilt, nanê cil	köfter, kesme	tarte épaisse au moût de raisin et de farine	a tart made of flour and concentrated grape juice
sparî... bûn; spartin <sparî Xwedê bî>	emanet olmak <Allaha emanet olasın!>	être confié à, être remis à, <soit confié à Dieu, que Dieu te protège>	to be left to, to entrust, to, <trust in God, may God protect you>
hilgiftin; <hildigive, hilgift, hilgive!>, hilgaftin	yukarı kaldırmak	soulever	to lift
gûbeq; gûyê beqan, kevza avê	su yosunu	algue, mousse	moss (botanical) froth (beer)
pazpazûk; şûjik	akarsulardaki yassı ve kaygan taş	pierre ronde et glissante dans un ruisseau	flat and slippery stones in a stream
malkir; malker	yuva yapan, yuva kuran	bâtisseur, qui fonde et fait prospérer un foyer	nester, nesting, builder
heyibîn; heybet girtin, tirs bi ser ketin <mêrik heyibî û çû>	başını alıp kayıplara karışma <adam başını alıp gitti>	disparaître, partir sans laisser de traces ; <le type a disparu>	to vanish, to disappear, <the man vanished into thin air>
kelijîn; kelicîn, kelîn:	kaynamak	bouillir	to boil
bacxwer	haraç ile geçinen	rançonneur	a person demanding ransom, an extortionist
qingîn: qûrîna qulingan	turna ötüşü	craquètement (grue)	clattering (of a crane)
nebedîyar:	ıssız, sakin tenha yer	endroit isolé et calme	Isolated or secluded place
arix-curix	işe yaramaz şeyler, kalitesiz seyler	bric-à-brac	bric-à-brac, odds and ends, junk
apan <xalan xelk in, apan mulk in>	baba tarafından olan akrabaların bütünü, <anne tarafı eloğlu, baba tarafı ise servet sayılır>	parentèle du père <la parentèle de la mère c'est autrui, la parentèle du père c'est du patrimoine>	relatives on father side, <maternal relatives are not counted as close as paternal ones>
xalan	anne tarafından olan akrabaların bütünü	parentèle de la mère	all relatives from mother side
alfêz kirin; alguher kirin: ji rûniştina dûr û dirêj rabûn û cîhê xwe guhirîn û piçekî li ser xwe gerîn	dinlenmeden sonra hareket etmek, gezmek	se dégourdir les jambes	to stretch one's legs
aqiloşk:	salyangoz	escargot	snail
arang kirin; aşî kirin	aşı vurmak	vacciner	to vaccinate
arang; aşî	aşı	vaccin	vaccination, vaccin
avgerden	büyük kepçe	grosse louche	large ladle
avgil	kirli su, çamurlu su	eau sale, eau boueuse	dirty water, muddy water
badilî	kalp romatizması	rhumatisme cardiaque	rheumatic heart
barxan	yük eşyası	charge, cargaison	a load, cargo
barxane	depo, ambar	entrepôt, dépôt	warehouse
bask	kol	1) bras, 2) aile	1) arm, 2) wing
bê bineta; bê binyad	mesnetsiz	non fondé, sans fondement	unfounded, groundless
bengulî	örük bağı	ruban	ribbon, ribbon
benporik	saç bağı	ruban de cheveux	hair ribbon
berhelînk; hesan	bileyi taşı	pierre à aiguiser	whetstone
berberang; koka ran, koka hêtê	kasık	aine	groin
berfişo; şilope, şilove, şilape:	sulu kar, sulu sepken	neige fondue	sleet, melted snow
berg; bergî, bergeh: <berga xanî>	ön taraf, cephe, <ev cephesi>	façade <façade de la maison>	front, façade, <frontage>
berguhk	kulak koruyucu	oreillette, protège-oreilles	ear guard, ear muff
berhoste	kalfa	contre-maître	foreman
bertulhêçk; mak	oyunda ebe	l'enfant qui doit chercher les enfants cachés (jeu de cache-cache)	the seeker (the child who has to find the thers in a game of hide an d seek)
bêjandin; beştin, <dibêjînim, bêjand, bibêjîne!>, bêjing kirin	(un) elemek	tamiser	to sieve (general), to sift flour
bê(h)tin: (dibêt, bêt, bibêt!), bên (dibê, bêt, bibê!), bêjing kirin, li bêjingê xistin <ardê xwe bêt, kepeka xwe rêt>	(un) elemek <ununu eledi, kepeğini döktü>	tamiser <il a tamisé la farine et jeté le son>	sift flour <he sifted his flour, thre away his bran>
beytûne; beytûte, xapang, fawirme	merdivenin en üst kata çıkışı üzerinde yapılan korunak ve eşya yeri	grenier	loft or attic
bêwêrte; bêzarok	evlatsız	sans enfant	childless
birra; tûj <kêra birra>	keskin <keskin bıçak>	affuté, aigu, tranchant <couteau tranchant>	sharp, keen <keen-edged knife>

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d'information

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN,** *Réalisation :* **M. HASSAN**